

Міністерство освіти і науки України
Бердянський державний педагогічний університет
Факультет психолого-педагогічної освіти та мистецтв
Кафедра хореографії

Затверджено
Вченою радою БДПУ
Протокол № 11
« 30 » березня 2017 р.
Голова вченої ради, ректор

І. Т. Богданов

ПРОГРАМА
фахового вступного випробування
з дисципліни
«Теорія і методика народно-сценічного танцю»

Освітній ступінь: магістр

Спеціальність: 024 Хореографія

Бердянськ – 2017

ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка	4
2. Зміст програми	5
3. Критерії оцінювання	24
4. Список рекомендованої літератури	27

1. Пояснювальна записка

Мета фахового вступного випробування на здобуття освітнього ступеня магістра: з'ясувати рівень теоретичних знань та практичних навичок вступників, яких вони набули під час навчання за освітнім ступенем бакалавра або освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста з метою формування рейтингового списку та конкурсного відбору абітурієнтів на навчання за освітнім ступенем магістра спеціальності 024 Хореографія в межах ліцензованого обсягу.

Форма фахового випробування - тестування.

Тест – це завдання стандартної форми, виконання якого дає можливість виявити рівень сформованості знань, умінь, навичок.

Час виконання тестових завдань – 180 хвилин.

Екзаменаційний тест складається із 100 завдань, з яких – 95 тестів закритого типу (з альтернативними вибірковими відповідями в 4-х варіантах) та 5 тестів відкритого типу (виявлення рівня знань абітурієнтів з основ наукових досліджень, вмінь визначати предмет та об'єкт до запропонованої викладачем теми наукового дослідження; виявлення рівня виконавської майстерності шляхом виконання завчасно підготовленої етюдної форми, створеної на лексиці одного з напрямків сучасного танцю; виявлення рівня розвитку творчих та акторських здібностей абітурієнта (імпровізація на задану тему); виявлення рівня методичної підготовки (складання та виконання вправ розігріву (біля станка, на середині та в партері), побудованих на лексиці сучасного танцю); виявлення рівня балетмейстерських знань та вмінь (розробка та запис програми хореографічного етюд за відповідною тематикою).

Приклади тестових завдань

21. Вкажіть, коли і ким було видано підручник «Основи характерного танцю»:

А. А. Бочаровим, А. Ширяєвим, А. Лопуховим (1939).

Б. К. Зацепіною, А. Клімовим, К. Ріхтером (1940).

В. Т. Ткаченко, Г. Іноземцевим, В. Курбетом (1938).

Г. Л. Богатковою, Е. Васильєвою, К. Гасаповим (1939).

96. Скласти та виконати комбінацію рліе біля станка в білоруському характері (24 такти, м/р – 4/4).

Перелік дисциплін, що виносяться на фахове вступне випробування «Теорія і методика народно-сценічного танцю»:

1. «Теорія і методика класичного танцю».
2. «Теорія і методика народно-сценічного танцю».
3. «Теорія і методика українського народного танцю».
4. «Мистецтво балетмейстера».

Вимоги до відповіді абітурієнта

Під час тестування абітурієнт повинен показати:

- а) чітке знання теоретичних та методичних основ дисциплін хореографічного циклу, передбачених програмою;
- б) вміння методично грамотно розробляти та технічно вірно виконувати танцювальні комбінації народно-сценічного та українського народного танцю, грамотно працювати з акомпаніатором та музичними технічними засобами;
- в) вміння чітко, технічно, легко виконувати танцювальні рухи, враховуючи темп, динамічні відтінки, метроритмічні особливості музичного твору; відтворювати художній образ танцювального номеру, яскравою виразністю міміки та експресивною насиченістю танцювальних рухів, відповідно до національних та регіональних особливостей;
- г) наявність хореографічних вмінь і навичок, передбачених державними стандартами, вміння застосовувати хореографічні терміни, традиційні та інноваційні методи та прийоми при розв'язуванні практичних вправ та творчих завдань;
- д) вміння індивідуально підходити до виконання творчих завдань в межах програми випробування.

2. Зміст програми

Фахове вступне випробування має комплексний характер включає 95 тестових, 3 практичних і 2 творчих завдання.

Практичні та творчі завдання

Завдання 1. Передбачає виявлення рівня знань абітурієнтів з основ наукових досліджень, вмінь визначати предмет та об'єкт запропонованої викладачем теми наукового дослідження.

Зразки наукових тем:

1. Педагогічні засади формування творчої діяльності підлітків засобами народного танцю.
2. Формування педагогічної майстерності викладача народно-сценічного танцю.
3. Український народний танок, як засіб розвитку творчої активності дітей початкових класів на уроках «Ритміки та хореографії».
4. Формування у дітей 5-6 років мотивації до занять народно-сценічним танцем.
5. Виховання у молодших школярів позитивного ставлення до традицій і звичаїв українського народу у процесі хореографічної діяльності.
6. Виховання патріотичних почуттів засобами народно-сценічного танцю.

Завдання 2. Передбачає виявлення рівня виконавської майстерності абітурієнтів шляхом виконання ними завчасно підготовленої етюдної форми, створеної на лексиці народно-сценічного танцю будь-якої національності.

Завдання 3. Передбачає виявлення рівня розвитку творчих та акторських здібностей абітурієнта (імпровізація на задану тему).

Завдання 4. Передбачає виявлення знань та вмінь абітурієнтів з методики складання та виконання комбінацій для розігріву за завданням екзаменатора:

- скласти тренувальну вправу біля станка: plie (demi, grand)
- скласти тренувальну вправу біля станка: battement tendus (1,4,2)
- скласти тренувальну вправу біля станка: battement tendus (3-5)
- скласти тренувальну вправу біля станка: battement tendusjetes
- скласти тренувальну вправу біля станка: rond de jambe parterre i rand de pied
- скласти тренувальну вправу біля станка: зиг заги, pas tortille (па тортъє)
- скласти тренувальну вправу біля станка: підготовка до «вірьовочки» та «вірьовочка»
- скласти тренувальну вправу біля станка: flic-flac (вправи з ненапруженою стопою)
- скласти тренувальну вправу біля станка: battement fondues
- скласти тренувальну вправу біля станка: дрібні вистукування
- скласти тренувальну вправу біля станка: battement developpes
- скласти тренувальну вправу біля станка: grand battement jetes.

Завдання 5: Передбачає виявлення знань та вмінь абітурієнтів з методики складання та виконання танцювальних комбінацій на середині залу за завданням екзаменатора:

- скласти комбінацію на основі лексики російського народного танцю.
- скласти комбінацію на основі лексики українського народного танцю центрального регіону України.
- скласти комбінацію на основі лексики українського народного танцю західного регіону України.
- скласти комбінацію на основі лексики білоруського народного танцю.
- скласти комбінацію на основі лексики молдавського народного танцю.
- скласти комбінацію на основі лексики італійського народного танцю.
- скласти комбінацію на основі лексики угорського народного танцю.
- виконати технічно ускладнені рухи (трюки, оберти) на середині зали (національний характер за вибором абітурієнта).
- виконати технічно ускладнені рухи (трюки, оберти) по діагоналі (національний характер за вибором абітурієнта)
- скласти комбінацію дрібних вистукувань у характері російського танцю (для хлопців – «хлопавок»).
- скласти комбінацію дрібних вистукувань у характері закарпатського танцю (для хлопців – присядок – національний характер на вибір абітурієнта)
- скласти комбінацію дрібних вистукувань у характері іспанського танцю.

Розділ 2.1. «Теорія і методика народно-сценічного танцю»

Тема. Народний танок як вид мистецтва хореографії

Джерела та шляхи розвитку народного хореографічного мистецтва. Загальні питання походження і розвитку народного хореографічного мистецтва. Вплив географічних, історичних та соціальних умов на розвиток народного хореографічного мистецтва. Вираження стилю і манери виконання танцю кожного народу і нерозривний зв'язок з іншими видами мистецтва, головним чином із музикою.

Народні танці – невід'ємна частина народних обрядів і свят. Залежність танцю від трудової діяльності людини. Вплив пісні на характер і стиль, визначення особливостей народної манери виконання, наповнення танцю змістом і сюжетом, емоційною виразністю і пісенною пластикою.

Відображення в народних танцях військової доблесті, героїзму (грузинський танець – «Хорумі», козацькі танці, «опришки» тощо).

Ритм, музика і танець. Організує значення ритму в роботі та в танці. Виникнення нових форм народного танцю. Утвердження народного танцю на професійній сцені.

Тема. Взаємозв'язок і різниця між народно-сценічним і класичним танцем

Позиції ніг, рук, постановка корпусу, виховання необхідних виразних засобів (м'якість, гнучкість, танцювальний крок, стрибок тощо) – загальні задачі класичного і народно-сценічного танцю.

Характерна різниця народного та класичного танців: положення і рухи рук; позиції ніг; скошений підйом, розслаблена стопа; розділ дрібних, присядочних і плес кальних рухів; виконання усіх рухів в характері та манері того чи іншого народного танцю; своєрідні ускладнені рухи – «тріюки».

Тема. Видатні діячі народного хореографічного мистецтва

Народний танець як основа всіх видів хореографічного мистецтва. «Основи характерного танцю» - перша розробка методики викладання народно-сценічного танцю. Автори – відомі фахівці професійного хореографічного мистецтва О.Бочаров, А.Лопухов, О.Ширяєв – викладачі Санкт-Петербурзького хореографічного училища. Значення методики для розвитку світового хореографічного мистецтва. Роль видатних хореографів минулого й сьогодення у становленні вітчизняної школи хореографічного мистецтва.

Відомі балетмейстери – керівники ансамблів народного танцю, постановники зразків народної хореографії: П. Вірський, І. Мойсєєв, Н. Надєждіна, Т. Устинова, М. Чернишов, К. Балог, М. Вантух, А. Кривохижа та інші.

Тема. Термінологія народно-сценічного танцю

Назви вправ біля станка: напівприсідання та глибокі присідання (demi plie, grand plie); вправи для розвитку рухливості стопи (battement tendus); каблучні вправи (battement tendus № 3,5,6,7); колообертальний рух (носком, п'ятою) робочою ногою по підлозі (rond de jambe et rond depied parterre); маленькі кидки (battement tendus jete); низькі та високі (м'які) розвороти ноги (battemen tfondu); підготовка до «вірьовочки»; «вірьовочка»; повороти стопи («змійка» – pas tortilla); «Вісімка»; м'яке та різке відкривання ноги на 90°

(battementdeveloppe); вправи з ненапруженою (вільною) ступнею (flic-flac); вправи на вистукування, дрібні вистукування; низьки і високі розвороти ноги (battemen tfondus); великі кидкові рухи (grand battements jetes); піднімання на півпальці (releve), розтяжки, перегинання корпусу (por tde bras) та підготовчі рухи до складних технічних вправ.

Назви основних рухів українського народного танцю: танцювальні кроки, біги. Тинки, припадання, упадання, «вірьовочка», притупи, підбивки, дрібушки, плескачі, присядки, голубці тощо.

Різні технічно ускладнені рухи – трюки: кабриолі, повзунець, плинок, підсічка, щупак, яструб, розніжка, кільце, закладки, бедуїнське колесо, оберти (піруети – pirouette, тури – tours) тощо.

Тема. Послідовність вправ біля станка

Основні принципи послідовності вправ біля станка: від простих рухів до складних; контрастне чергування рухів – повільних і швидких, дрібних, гострих і широких, рухів на присіданнях з рухами на витягнутих ногах. Мінімальне використання вправ і рухів, які повторюють класичний екзерсис.

Музичне виховання виконавця, акцент на національній манері виконання рухів, їх виразності, координації, зміцнення фізичної витривалості.

Побудова вправ і комбінацій біля станка відповідно до хореографічного матеріалу, який вивчається на середині зали з метою засвоєння технічно складних рухів і вироблення більш впевненої манери їх виконання на середині зали.

Тема. Структура та зміст уроку народно-сценічного танцю

Структура уроку народно-сценічного танцю: три основні частини уроку – вправи біля станка, на середині зали та етюдна робота. Співвідношення частини уроку – вправ біля станка, вправ і рухів на середині зали та роботі над етюдами. Чергування вправ за принципом контрасту, послідовного ускладнення рухів.

Тема. Російський танець

Джерело виникнення та розвитку російського народного танцю. Види російського народного танцю. Загальна характеристика російського народного танцю по географічних і етнографічних регіонах. Обласні особливості виконання російського танцю.

Основні положення ніг, рук, корпусу. Комбіновані положення рук у танці. Поводження з хустинкою. Уклони в російському танці (різновиди).

Основні елементи російського народного танцю: *поклони* (маленький уклін на місці з звичайний, уклін з підходом – святковий уклін, поясний уклін, уклін низький (земний)), *ходи* (простий танцювальний крок, перемінний крок, перемінний крок з притупом, простий боковий крок, припадання, воронезький жіночий хід, боковий хід з каблука. Російський танцювальний біг); *дріб, дрібні ходи та кінцівки* (мілкий дрібний хід, перемінний дрібний хід, мілка дрібна доріжка каблуками, дрібний боковий хід, з підскоком (на місці, з просуванням, в повороті), дріб «у дві ніжки», «у три ніжки» («трилисник»)); «гармошка», «ялинка», «колупалочка», «моталочка», «вірьовочка» (проста, подвійна), «маятник», «голубці» (з переступанням, підряд), «молоточки»

(одинарні, подвійні, подвійні в повороті), «хлопушки» – плескачі (одинарні удари по стегну, одинарні удари по халявах, потрійні удари по стегну і халявах, удари по підошвах), ключ – кінцівка (простий, дрібний), стрибки (малі підскоки), напівприсядки, присядки (прості, «м'ячик», «гусячий крок»), стрибки великі («стілець», «стрибки з зігнутими ногами назад і одночасним ударом по халявах).

Тема. Білоруський танець

Загальна характеристика білоруського народного танцю. Особливості виникнення, формування і розвитку білоруського народного танцювального мистецтва, його багатство виразності, яскравість і самобутність.

Елементи хореографії у побуті народу. Хореографія в народних обрядах і святах. Хороводи. Білоруські народні традиційні танці («Лявоніха», «Крижачок», «Подушечка», «Закаблука», «Гусарики», «Цярешка», «Бульба», «Товкачики», «Крутуха», «Юрочка», «Микита», «Козочка», «Журавель», «Заєць», «Бичок», польки, кадрилі).

Білоруський народний танець у самодіяльних і професійних колективах.

Основні елементи білоруського народного танцю: позиції і положення рук, положення рук у парних і масових танцях. Основні ходи і рухи танців: «Лявоніха» (основний хід, боковий хід з підбивкою, хід з відбивкою, хід назад, притупи в три удари); «Крижачок» - основний хід, «голубець» з переступаннями, «вихилясник», «вірвовочка» з переступаннями, оберти на місці; «Бульба» (основний хід, підскоки з переступанням на місці, підскоки з потрійним переступанням на місці, полька з кружлянням, присядки).

Інші рухи: припадання, полька дрібна, підбивки, дрібушки, па-де-баск, голубці, колупалочки, крок з підскоком, кружляння різні – «вертушка» з піднятою ногою, «вертушка» по діагоналі, поворот на 360° з двома підскоками.

Тема. Танці народів Прибалтики

Загальна характеристика танцювальної культури народів Прибалтики. Стилистична і лексична властивість. Спокійна і стримано-жвава манера виконання цих танців. Продуманість і складність композиційної побудови, різновиди і багатство танцювальних фігур.

Своєрідна тематична направленість та сюжетний зміст більшості танців – історично-притаманна сільськогосподарська тема праці і сімейно-побутових відносин.

Литовський танець. Положення рук у сольних, парних і масових танцях. Основні кроки і рухи: прості і бокові кроки, крок з похитуванням. Легкий біг, кроки з підскоками, крок польки, підскоки по чергово то на одній, то на двох ногах, перескоки з боку в бік, перескоки з I у II паралельні позиції, крок польки з пробіжкою, полька з поворотом протягом підскока, стрибки з повним поворотом. Традиційні литовські танці: «Ругучай» (колоски), «Малунеліс» (млин), «Кубілас» (кадушка, бочка), «Кальв'яліс» (коваль), «Шяучус» (шевичик, чоботар), «Блездингеле» (ластівка), «Шустас» (шумні веселощі), «Суктиніс» (кружляти), «Садуте» (весільний танець).

Латвійський танець. Положення рук у сольних, парних і масових танцях. Основні кроки і рухи: простий крок, простий боковий крок, біговий крок, підскоки на двох ногах, бокові перестрибування, з просуванням вбік, невеликі перескоки з винесенням вільної ноги вперед, крок з підскоком, потрійний притуп, бокові кроки з винесенням вільної ноги вперед, галоп з зупинкою, крок польки, крок польки в повороті. Традиційні латвійські танці: «Рупумадея» (дрібнити крупу), «Цимдрупарис» (пара рукавиць), «Ницасенгелитис» (дівочий танець), «Апаляйсданцис» (круговий танець). Хороводні та ігрові сюжетні танці: «Весняний танець», «Маленький клубочок», «Брат і сестра», «Багатий і бідний», «Рибачок», «Білочка».

Естонський танець. Положення рук у сольних, парних і масових танцях. Основні кроки і рухи: прості кроки, танцювальні кроки, бокові приставні кроки – переступання, легкий танцювальний біг, крок з підскоком, крок зі сковзанням, естонська полька, полька на підскоках, вальс з притупуванням однією ногою, вальс з підскоком на одній нозі. Традиційні естонські танці: «Йоксу-полька», «Инглизка» (танець кадрилиного плану), «Пульга-танц» (чоловічий масовий танець з палками). Сучасні популярні народні танці: «Сінокос», «Льон», «Сільська полька», «Койдалки кличуть».

Тема. Хореографічне мистецтво Чехії та Словачки

Елементи чеського танцю: положення рук і ніг, розташування виконавців і положення рук у парних і масових танцях, крок із підскоком, крок польки (різновиди), підскоки в парі на одній нозі з підніманням другої ноги вперед, потім назад.

Елементи та рухи словацького танцю: положення рук і ніг, розташування виконавців і положення рук в парних і масових танцях, ходовий комплекс, «шпори» (чол.), «чепаше» («плескачі»), перескоки з ноги на ногу, оберти в парі, високі стрибки зі згинанням ніг у колінах (чол.), стрибки через топірець (чол.), присядки (чол.), оберти прийомом «сотеню» (жін.).

Тема. Польський танець

Загальна характеристика польського народного танцю. Місце танців у польських народних святах і обрадах. Старовинні танці «Краковьяк», «Кявьяк», «Мазур» (Мазурка), «Оберек», «Трояк», збуйницькі, гуральські та інші танці. Польські танці на професійній сцені. Характер і манера виконання польських народно-сценічних танців.

Основні елементи польського народного танцю: положення рук, ніг, корпусу і голови; положення рук у сольних, парних і масових танцях; основні рухи рук. Основні рухи польських танців: легкий біг (жін.) – *pascouru*, з акцентованим кроком і відкриванням ноги (*pas gala*); «отбіане» (*shasscoupe*) – ковзний крок з підбивкою; балансе (*balance*); «куляве» (кривий крок), «куляве» у повороті. Голубці: у мазурці (партерний вид) з просуванням убік і зупинкою, з просуванням вбік без зупинки, подвійний голубець на місце з кроку, два голубці і три притопи. Ключ: на місці, з просуванням. Притопи, до за до (*dosados*) – поступаючий перехід, підсікач у мазурці, галоп з підбиванням ноги (цівл): зі сковзанням, зі стрибком. Кшесани – ковзний удар. Підскоки з переміною ніг: на місці, вперед, назад; опускання на коліно з

просуванням, повороти: на стрибку з переміною ніг, крок зі стрибком і кидком ноги вперед (жін.), крок зі стрибком і кидком ноги назад (чол.), затактовий поворот з переходом на хід «мазурки», оберти у парі, поворот дівчини, обвід дівчини за руку, підтримка і переніс дівчини за талію, обертання і «пістолет», обертання і «козли», обертання зі стрибком.

Тема. Угорський танець

Загальна характеристика угорського народного танцю, його давні традиції та кращі зразки як над надбання світової музично-театральної культури. Багатство і різноманітність угорського пісенно танцювального фольклору.

Характеристика танців: «Чардаш», «Вербункош», «Понтозоо», танців пастухів. Весільний танець зі свічками та інші обрядові танці.

Основні елементи угорського народного танцю: положення ніг, рук, корпусу і голови, положення рук у парному і масових танцях, основні рухи рук, ходи з розверченням ноги: з наступним кроком, з підведенням позаду другої (опорної) ноги, зі стрибка, з голубцем вбік на затакт, ходи ругоньозо у напівприсіданні (з «Чардашу», з танців «Трансільванії»), «люлька» - крок з м'яким присіданням і підтягуванням опорної ноги, перебори: перебор зі з'єднаними колінами, потрійні переступання, «цифро» - перескоки з ноги на ногу: «цифро» Трансільванії – вірьовочка з м'яким переступанням, «вірьовочка»: на всій стопі, на місці, з просуванням назад, зі стрибком, з поворотом на 360°, зворотна вірьовочка, вірьовочка синкопована, клю – удари каблуками: одинарний, подвійний, ключ м'який. Ключ чіткий – боказо, «заклучення» - ускладнений ключ, «голубці»: з просуванням убік з зупинкою, маленькі голубці у стрибку, великі голубці, голубець подвійний, голубець у повороті, подвійний кабріоль, напівповороти з коліна на коліно, хлопушки (чол.) з ударами: у долоні, по стегну, по халяві, по каблуку, обертання: сольні, у парі, тримаючись за руку партнера, стрибок з однієї ноги на коліно, підтримка дівчини з переносом: за талію, за схрещені руки.

Тема. Молдавський танець

Загальна характеристика молдавського народного танцю. Різновиди форми і змісту народних танців Молдавії. Специфічні особливості національного колориту молдавської музики і танцю. Своєрідність малюнку і танцювальної лексики. Сучасні творчі досягнення народного хореографічного мистецтва Молдавії.

Основні елементи молдавського народного танцю: основні позиції і положення рук у сольних і парних танцях. Розміщення танцюючих і положення рук у масових танцях, легкий біг, крок з підскоками, боковий крок «підбиванням», бокова доріжка, крок вперед і назад у напівприсіданні з підйомом на півпальці, доріжка плетена, перескоки на місці з переступанням, перескоки з двох ніг на одну із однієї ноги на дві, повільний боковий крок з однієї ноги, основні рухи танцю «Молдовеняска». Колові рухи ногою, кроки з каблука назустріч один одному з наступною зміною місць, бокові кроки з підскоком, парні переходи «до-за-до», біг з почерговим відкиданням зігнутої ноги назад, кружляння в парі.

Тема. Танцювальна культура народів Середньої Азії

Загальна характеристика фольклорно-етнографічних та стилістичних особливостей танцювальної культури народів Середньої Азії. Характеристика танцювальної культури конкретно однієї з п'яти республік Середньої Азії, вибраної педагогом для докладного вивчення.

Узбецький танець. Позичі і положення рук в узбецькому танці, рухи кистями: згинання і розгинання в зап'ясті, обертання в середину у назовні, хвилеподібні, ляскати пальцями; рухи плечей (почергові і одинарні): вперед, назад; рухи голови: бокові рухи голови без поворотів, різні інші – акцентовані; ходи: в три, переступання, м'які кроки на півпальцях, з переступанням на всю стопу, переступання з пів пальців на каблук, бокові просування «гармошка», бокові, підставляючи ногу позаду; опускання на коліна: на одне, на обидва, на обидва сидячи; перегинання корпусу: стоячи – назад, стоячи на колінах – назад, сидячи на колінах – кругове; повороти: кроками із сторони в сторону, з випадом на місці.

Таджицький танець. Положення ніг, положення рук, уклін; рухи кистей рук: згинання та розгинання в зап'ястях, повороти в зап'ястях «до себе» і «від себе», хвилеподібні згинання та розгинання в зап'ястях з одночасним збиранням і випрямленням пальців; «рез»; рухи рук: плавні переводи рук, різкі акцентовані, почергові й одночасні від передпліччя, оберти від передпліччя схрещених рук, з'єднаних долонями перед собою; рухи плечей, рухи голови, ходовий комплекс, опускання на коліна, перегинання корпусу, «чархи» (оберти).

Тема. Італійський танець

Загальна характеристика італійського народного танцю. Виникнення та розвиток італійського народного танцю. Історія виникнення і поширення італійського танцю «Тарантела» і його музики. Характеристика танцювальної лексики та манери виконання цього танцю. Місце «Тарантели» в репертуарі самодіяльних і професійних хореографічних ансамблях.

Лексика італійського танцю: положення рук, володіння тамбурином, основний хід – танцювальний біг «Тарантели»: відкидаючи ногу назад навхрест (амбуате), з виносом ноги вперед (балоне); перескоки з ноги на ногу: з ударом носочком, з переводо стопи з носка на каблук, з просуванням на опорній нозі, з одним і двома підскоками на опорній нозі, глісад і жете; потрійні перескоки з ноги на ногу: на місці, з просуванням, у повороті; зіскоки у II позицію (ешапе); стрибки у позах, оберти: сольні (переступання у напівприсіданні, на підскоках), на підскоках у парі, при зміні місцями у парі.

Тема. Танцювальна культура народів Кавказу

Загальна характеристика, фольклорно-етнографічні і стилістичні особливості культури народів Кавказу. Характеристика танцювальної культури республік Кавказу – Грузії, Аїзербаджана, Вірменії.

Грузинський танець. Своєрідність і технічність кроків і танцювальних рухів чоловічого танцю. Вплив географічних умов на танцювальну лексику.

Основні елементи грузинського танцю: положення рук, рухи рук, рухи плечей, ходи: «свла» - кроки в три перестання, «алгилзе» - кроки на місці,

«гвердзе» - з просуванням у бік, «усукала» - з просуванням назад, «сасасріала» - перемінний крок, «ртула» - крок з проковзуванням; «гасма» - ковзні рухи: «сасасріала» - потрійна зміна ніг, «сарулі» - із заупинкою на носок, «чдоміла» - схрещування ніг; «чакра» - ударні рухи: «сада» - удар каблуком з переводом на носок, «гаснілі» - удар каблуком з переводом у відкрите положення, «першхілі» - удар каблуком з переводом обох ніг на півпальці в не виворотному положенні; «бруні» - повороти: на одній нозі з переходом на другу, на колінах.

Вірменський танець. Головні риси вірменського народного танцю. Своєрідні особливості чоловічого та жіночого танців. Основні елементи вірменського танцю: положення рук у масових і групових танцях, рухи рук: повороти кистями «від себе», «до себе», повороти рук від ліктя «до себе», «від себе», кругові рухи навколо обличчя, переведення рук з боку у бік; «двелі» - ходи: простий, перемінний, хід назад, простий біг, «шалахо» - чоловічий; «сюзме» - пересування на місці чи з поворотом; «манрукі»: дрібні бокові перехресні кроки, з просуванням у бік, кроки з відкриванням робочої ноги вперед (чоловічий), «сілла» - чоловічий, «птуйт» - оберти: на одній нозі, на півпальцях обох ніг; стрибки: з підгинанням ніг від коліна назад, маленькі підскоки; гвинтоподібні рухи «жерці».

Азейбарджанський танець. Своєрідність жіночого та чоловічого танців. Основні елементи азейбарджанського танцю: положення рук, рухи рук: хвилеподібні, повороти кистей рук вгору і вниз, легкі тремтіння кистей рук, ляскання пальцями, хлопки; ходи: простий, перемінний з каблука на всю ступню, перемінний на низьких півпальцях, біг вперед, чоловічий хід з підскоком, чоловічий хід з винесенням вільної ноги вперед на каблук; «сюзме» - дрібні переступання на місці та в повороті; повороти: з переступанням на півпальцях, перемінний крок; стрибки: у сполученні з підскоками, підскоки на одній нозі з кидком другої ноги вперед; присядка бокова з відкиданням ноги від коліна назад – убік.

Тема. Циганський танець

Загальна характеристика циганського народного танцю. Популярні європейські етнічні групи циган. Взаємозбагачення культури циганського танцю з культурами інших народів. Різноманітність циганських танців. Музика циганського танцю. Традиційний зв'язок циганського пісні з танцем. Циганський танець на професійній сцені.

Елементи циганського народного танцю: основні положення рук, ніг, корпусу і голови; рухи кистей рук: змахи, дрібні безперервні від зап'ястя, повороти та напівповороти всередину та назовні; рухи рук: переведення рук по коліну від плеча (плавні і різкі), змахи від плеча до ліктя, переведення рук «вісіркою»; рухи плечей: вгору та вниз, вперед, назад, дрібні і безперервні; почергові переступання на півпальцях за V прямою позицією: на місці, з просуванням уперед і назад, з поворотом; ходи: простих хід – кроки вперед або назад з носка на всій стопі або на півпальцях, ковзні кроки вперед або назад на низьких або високих півпальцях, перемінний хід з заупинкою на третьому кроці, три кроки вперед з наступним ковзним кроком на півпальцях

або підскоком на одній нозі (друга зігнута та піднята назад на 45° у прямому положенні), три кроки назад з наступним ковзним кроком або підскоком на одній нозі (інша піднята вперед на 45° у вільному положенні), крок назад у напівприсіданні з кидком ноги вперед на 45° у вільному положенні з двома наступними кроками на низьких півпальцях, на місці, з просуванням вперед, у бік, схрещуючи ноги; кроки на півпальцях з відкиданням ноги від коліна вперед, убік, назад; переступання на високих півпальцях; «гармошка» - з просуванням вбік та поворотом навколо себе; «чечітка» з акцентом до себе: на півпальцях, з підскоком, з підскоком та двома наступними переступаннями; підскоки з ударами стоп за I прямою та зупинкою у II прямій позиції на високих півпальцях у напівприсіданні: підскоки з підігнутими ногами, з зігнутими ногами у закритому положенні; «оплески» (чоловічі): в долоні, по стегну, по грудях, по халяві, по каблуку, по підлозі.

Тема. Іспанський народний танець

Загальна характеристика іспанського народного і сценічного (академічного) танцю. Вплив танцю на розвиток іспанського театру. Класифікація і характерні особливості іспанського танцю. Багатство і різноманітність іспанського народного танцю.

Танці: «Болеро», «Патенера», «Панадера», «Хота», «Мелагуен'я», «Сапатеадо», «Фанданго», «Сегидил'я», «Севил'яна», «Пасодобль», «Качучу», «Сортсіко», «Хабанера», «Сардана», «Сарабанда» тощо.

Два типи іспанських танців: іспанський класичний танець (іберійський стиль) і народний танець – це, головним чином, «Фламенко», куди відносяться «Танго».

Костюм в іспанському танці. Аксесуари: віяло, плащ. Музика в іспанському танці. Кастан'єти та хлопки в іспанському танці.

Основні елементи іспанського танцю: позиції ніг: прямі, закриті, відкриті; позиції і положення рук: жіночі, чоловічі, рухи рук, рухи кистей: відкриті, закриті; повільний крок (пасо ленто), подовжений крок: ковзний рух (пасоларто) у напівприсіданні, з наступним підніманням на півпальці, зі стрибком у різні пози; крок басків: перескік з однієї ноги на другу і два невеликих кроки (з Хоти), на глибокому присіданні з прогинанням корпусу, подовжений у повороті з перегинанням корпусу, крок басків назад; крок «болеро»; бокові ковзні кроки; потрійні переступання; стрибок на одну ногу в сторону, стрибок на одну ногу у різні положення, стрибок з ледь зігнутими ногами; короткі стрибки на півпальцях у різних позиціях; стрибки: з кидком ноги назад, з підігнутими ногами, з ледь зігнутими ногами; кроки на випадах і розвороти; хід з опусканням і підніманням стегна; хід з викиданням ноги у тірбушо на ефа се і вірьовочкою; вистукування: почергові вистукування півпальцями і каблуками за I прямою позицією, крок по діагоналі вперед і назад з наступним одним або двома ударами півпальцями в підлогу іншою ногою за V вільною позицією або спереду, з відкритого кроку з відскоком назад; ритми вистукувань: одинарні, подвійні, потрійні, четвертні, п'ятірні; повороти, опускання (випади) на коліно; перегинання тулуба по колу.

Розділ 2.2. «Теорія і методика українського народного танцю»

Тема. Джерела та шляхи розвитку українського народного хореографічного мистецтва

Танець в житті українського народу. Вплив географічних, історичних і соціальних умов життя людей на розвиток українського народного танцю. Зв'язок українського танцю з піснею, звичаями, обрядами, побутом народу.

Джерела українського народного танцю: старовинні музично-танцювальні пантоміми, ритуальні дійства, які згодом стали частиною вистав на святах, ярмарках; танцювальний та пісенний фольклор; класичний танець.

Виникнення та напрямки розвитку українського народно-сценічного танцю: особливості побуту, трудова діяльність народу (сільськогосподарська праця, ремесло). Природно кліматичні умови, явища природи. Відображення військової доблесті (козаки, опришки). Життєвий уклад народу, його нрави, мораль, етика, почуття людей. Збереження та передача народних традицій від виконавця до виконавця, від покоління до покоління, з однієї місцевості в іншу. Розвиток самодіяльного народного хореографічного мистецтва, створення професійних ансамблів народного танцю, література та інші види мистецтва.

Тема. Стильові особливості українських народних танців та їх районування

Основні регіони України. Залежність стильових особливостей українського народного танцю від географічного положення, характеру праці, побутових умов. Вплив соціально-економічних і культурних взаємозв'язків населення суміжних районів та сусідніх народів на українське хореографічне мистецтво. Українська танцювальна музика. Костюм і реквізит в українському танці.

Тема. Класифікація та характеристика українських народних танців

Жанри та тематичний поділ українських народних танців.

Хороводи – один з найдавніших видів народного танцювального мистецтва. Характерника основних видів хороводу.

Побутові танці, як основа української народної хореографії. Три групи побутових танців.

Сюжетні танці. Зображення конкретних явищ навколишнього світу та природи. Тематичні групи сюжетних танців. Масові та сольні танці.

Тема. Класифікація рухів українського танцю та їх назви

Історичні відомості з різних джерел спеціальної літератури, художніх творів про елементи українського танцю. Еволюційний розвиток лексики. Назви рухів, класифікація рухів. Характерника основних рухів. Походження та пояснення їх назв, пов'язаних із побутом українського народу. Послідовність вивчення та методика розучування основних елементів українського танцю.

Тема. Взаємозв'язок та вплив хореографічної лексики різних національних культур на український танець

Історична закономірність взаємозбагачення хореографічних культур. Взаємозбагачення української, російської, білоруської, молдавської, словацької хореографії та ін.

Тема. Дослідники української народно-сценічної хореографії та їх роль у розвитку українського народного танцю

Роль видатних педагогів-хореографів минулого й сьогодення у становленні та розвитку вітчизняної школи хореографічного мистецтва.

Значення науково-дослідних праць з української хореографії для розробки теорії і практики викладання спеціальних дисциплін. Роботи В.Авраменка, В.Верховинця, Р.Гарасимчука, К.Василенка, А.Гуменюка, С.Зубатова, Г.Боримської, Є.Зайцева, І.Антипової з історії та теорії, методики і постановки українських танців.

Видатні майстри української народної хореографії, балетмейстери, керівники ансамблів народного танцю, постановники зразків української народної хореографії: Д.Ластівка, Я.Чуперчук, П.Вірський, М.Вантух, К.Балог, А.Кривохижа, Г.Клоков, Р.Малиновський та інші.

Значення фіксування та популяризації кращих зразків народно-сценічної хореографії. Український народний танець у художній літературі, піснях та в інших видах мистецтва.

Тема. Термінологія українського народно-сценічного танцю

Назви вправ біля станка: напівприсідання та глибокі присідання (demi plie, grand plie); вправи для розвитку рухливості стопи (battement tendus); каблучні вправи (battement tendus № 3,5,6,7); колообертальний рух (носком, п'ятою) робочої ногою по підлозі (rond de jambe etronde pied parterre); маленькі кидки (battement tendus jete); низькі та високі (м'які) розвороти ноги (battement fondu); підготовка до «віршовочки»; «віршовочка», повороти стопи («змійка» –pas tortilla); «Вісімка»; м'яке та різке відкривання ноги на 90° (battement developpe); вправи на вистукування, дрібні вистукування; великі кидкові рухи (grand battements jetes); піднімання на півпальці (releve), розтяжки, перегинання корпусу (port de bras) та підготовчі рухи до складних технічних вправ.

Назви основних рухів українського народного танцю: танцювальні кроки, біги; тинки, припадання, упадання, «віршовочка», притупи, підбивки, дрібушки, плескачі, присядки, голубці тощо.

Різні технічно ускладнені рухи – трюки: кабриолі, повзунець, плинок, підсічка, щупак, яструб, розніжка, кільце, закладки, бедуїнське колесо, оберти (піруети – pirouette, тури – tours) тощо.

Тема. Структура та зміст уроку українського народно-сценічного танцю

Побудова уроку: тренувальні вправи біля станка; елементи, танцювальні вправи, комбінації на середині зали на основі лексики основних регіонів України; танцювальні етюди, фрагменти танців і хореографічних композицій основних регіонів України.

Взаємозв'язок і співвідношення пропорційності усіх частин заняття. Чергування вправ за принципом контрасту, послідовного ускладнення рухів,

характер їх виконання. Залежність побудови уроку від його мети і завдань. Ритм і темп уроку.

Методика вивчення вправ і танцювальних рухів. Методично обґрунтована система викладення навчального матеріалу, її обумовленість необхідністю рівномірного розподілу фізичного навантаження на м'язи і суглоби.

Тема. Послідовність вправ біля станка

Основні принципи послідовності вправ біля станка: від простих рухів до складних; контрастне чергування рухів – повільних і швидких, дрібних, гострих і широких, рухів на присідання з рухами на витягнутих ногах. Мінімальне використання вправ і рухів, які повторюють екзерсис класичного танцю. Загальна характеристика тренувальних вправ біля станка.

Музичне виховання виконавця, акцент на національній манері виконання рухів, їх виразності, координації, зміцнення фізичної витривалості.

Побудова вправ і комбінацій біля станка відповідно до хореографічного матеріалу, який вивчається на середині залу, з метою засвоєння технічно складних рухів і вироблення більш впевненої манери їх виконання на середині зали.

Тема. Тренувальні вправи біля станка та на середині зали на основі елементів українського народно-сценічного танцю

Тренувальні вправи. Розвиток м'язового апарату виконавця на основі системи вправ, що склалися в народно-сценічній хореографії, а також оволодіння характерною манерою виконання українського танцю того чи іншого регіону. Ця робота є підготовкою до вивчення танцювальних рухів та комбінацій на середині зали.

Тема. Загальні риси та відмінності класичного та українського народно-сценічного танців.

Позиції ніг, рук, постановка корпусу, виховання необхідних виразних засобів (м'якість, гнучкість, артистичність, музичність, танцювальний крок, стрибок тощо) являються загальними задачами класичного українського народно-сценічного танцю.

Характерні різниці народного і класичного танців.

Тема. Характерні особливості танцювальної культури Центральних областей України

Загальна характеристика локального району. Його провідні місця у відображенні національних рис українського танцювального мистецтва, де мають місце всі танцювальні жанри.

Провідні самодіяльні та професійні колективи народного танцю цього регіону – носії народної культури. Відомі майстри українського танцю Центральної України: П.Вірський, А.Кривохижа, А.Гомон, М.Мотков, Л.Калінін, М.Вантух, Г.Клоков.

Позиції і положення рук: сім позицій, підготовче і два основних положення. Положення рук у парах. Позиції ніг: п'ять відкритих, п'ять прямих, п'ять вільних, дві закриті. Підготовка до початку рухів (препарасьон – preparation). Основні та найбільш поширені положення рук у сольних,

парних і масових українських народних танцях. Види українського танцювального уклону: ритуальний уклін «хліб-сіль»; уклін жіночий з рукою на грудях (на намисто); уклін чоловічий з рукою до серця та інші.

Основні танцювальні рухи (жіночі, чоловічі, спільні). Танцювальні кроки. Танцювальні біги. Тинки. Доріжки. Вихилясники-колупалочки. Вірьовочки. Притупи. Присядки. Оберти (на місці та в просування, по діагоналі, комбіновані крутки). Присядки. Підбивки. Повзунець з упором на одну ногу. Тинки великі. Голубці. Кабриолі. Оберти. Присядки. Повзунці. «Млинок». «Підсічка».

Ускладнені танцювальні рухи (трюки): комбіновані крутки (жіночі); чоловічі оберти (тури); присядка-розтяжка вбік («пістолет»); «розніжка». «Кільце». «Щупак». «Яструб». «Жабка». «Бочівка». Перекидний у парі.

Тема. Хореографічне мистецтво Поділля

Загальні риси та особливості танців Поділля. Своєрідність лексики та композиційної побудови танців Хмельниччини, Вінниччини, Тернопільщини. Особливості музичного супроводу танців. Творчі колективи та відомі майстри народної хореографії Поділля (В.Данічкін, В.Глушенков).

Основні положення рук, ніг, голови, корпусу. Найбільш поширені положення в подільських танцях. Поєднання рук у парі та в масових танцях. Характер і манера виконання танцювальних рухів

Основні рухи танців «Варварка», «Дев'ятка», «Клин», «Віз», «Подольночка», «Кривуляк», «Подільська кадриль», «Подільська полька», «Подільський жіночий», «Оляндра», «Держанівська кадриль» та інші (за вибором викладача).

Тема. Хореографічне мистецтво Полісся та Волині

Спільні та відмінні риси танців Полісся та Волині. Взаємозв'язок (взаємовплив) з хореографічною культурою інших регіонів і сусідніх народів. Специфіка музичного супроводу танців. Художні колективи та відомі майстри народної хореографії Волинського Полісся (Р.Малиноський, І.Богданець, Ф.Земельська, В.Марущак, А.Крикочук та інші).

Основні положення рук, ніг, голови, корпусу. Найбільш поширені положення в танцях: чоловічі, жіночі. Поєднання рук у парі, масі. Характерна манера виконання танцювальних рухів. Основні рухи танців. «Поліська полька», «Крутях», «Скакуха», «Буянський скакунець», «Ойра», «Веретенце», «Поліська лопотуха», «Шалантух», «Волинська полька», «Волинська кадриль» та інші (за вибором викладача).

Тема. Хореографічне мистецтво Гуцульщини

Взаємовплив основних етнічних груп Західного регіону на стильові особливості хореографічної культури Гуцульщини. Характеристика музичного супроводу танців. Відомі майстри народного танцю, які збагатили хореографічне мистецтво цього краю: В.Авраменко, Я.Чуперчук, В.Петрик.

Характерні положення рук, голови та корпусу в сольному, парному та масовому танцях (чоловічі, жіночі). Танцювальні кроки та біги: простий гуцульський біг, дрібне пересування вперед на витягнутих нога. Рухи на місті: тропітка проста й подвійна, тропітка синкопована, тропітка бокова, тропітка

низька, висока, пересування, гайдуки й «сверла». Оберти: одиночні, в парі. Основні рухи танців: «Аркан», «Решето», «Півторак», «Гуцулка», «Голубка», «Гордіянка», «Чепурненька», «Кокетка» та інші.

Тема. Хореографічне мистецтво Закарпаття

Особливості танців Закарпаття. Розподіл закарпатської хореографії на етнічні групи, що проживають у Верховинському та Долинянському районах. Специфіка музичного супроводу танців.

Відомі майстри народного танцю Закарпаття: К.Балог, М.Ромадов, Г.Попович, О.Сусліков. Їх вклад у збагачення хореографічного мистецтва цього краю. Провідні аматорські та професійні колективи Закарпатського краю.

Характерні положення рук, голови та корпусу в сольному, парному та масовому танцях (чоловічі та жіночі). Танцювальні кроки, біги та рухи: трясунка, баляни, переступання на місці, вистукування та оплески в долоні. Закарпатський ключ, погаренка.

Основні кроки та рухи танців: «Березнянка», «Скакуни-Дубкани», «Карічка», «Рахівчанка», «Раковецький кручений», «Кручений», «Увиванець», «Дубо-танець», «Тропотянка».

Тема. Хореографічне мистецтво Буковини

Особливості танців Буковини. Національні особливості виконання жіночого та чоловічого народних танців. Етнічні групи Прикарпаття. Характерні особливості музичного супроводу танців.

Відомі майстри народного танцю, їх внесок у збагачення хореографічного мистецтва даного регіону: А.Бондарев, Д.Ластівка, Т.Веселова. Провідні самодіяльні та професійні творчі колективи народного танцю регіону.

Характерні положення рук, голови та корпусу в сольному, парному та масовому танцях (чоловічі, жіночі). Танцювальні кроки та біги: хід з коломийки, хід з каблука з плечима, крок з виносом ноги на каблук, плетівка, стрибунець; рухи на місті: переступання, чоловічі вибиванці з нахилом корпусу, присядки з виносом ніг в сторону, присядки з виносом ніг вперед, пересування, гайдуки й «сверла».

Основні рухи танців: «Бойківські забави», «Коломийки», «Бойківчанка», «Парубоцький», «Буковинський святковий», «Чіпак», «Танець з дзвіночками».

Розділ 2.3. «Мистецтво балетмейстера»

Тема. Хореографічне мистецтво та його особливості

Різні підходи до визначення поняття «хореографія», характерні особливості хореографічного мистецтва. Роль та місце музики в хореографічному мистецтві. Взаємозв'язок музики та танцю. Різноманітність і багатогранність музики, яка використовується в хореографічних композиціях.

Види (класичний, народно-сценічний, естрадний та інші), жанри (романтичний, казковий, драматичний, комічний та інші) форми хореографії (за кількістю виконавців – сольна, дуетна, групова, масова; за композиційною побудовою – етюд, хоровод, кадрили, парна пляска, літературно-хореографічна композиція, сюїта та інші).

Засоби виразності в хореографії. Природа танцювальних рухів, їх класифікація. Можливості ритмопластики, пантоміми, жестів, поз в образному вирішенні тематики хореографічних творів.

Тема. Закони драматургії та особливості їх використання в хореографії

Поняття драматургії в літературному та хореографічному жанрах. Закони драматургії (експозиція, зав'язка, розвиток дії, кульмінація, розв'язка) та їх характеристика стосовно використання в хореографії. Графічна побудова хореографічних творів. Архітектоніка.

Програма, лібретто хореографічного твору. Аналіз балетних лібретто стосовно законів драматургії. Аналіз хореографічних зразків у відеозапису (П.Вірський, І.Моїсєєв, Н.Надеждіна та інших) у відповідності до законів драматургії.

Тема. Композиція і постановка танцю

Поняття «композиція» та «композиція танцю». Характеристика структурних компонентів композиції танцю: хореографічний текст та малюнок танцю. Закономірності сценічного простору та просторова організація танцю. Види танцювальних малюнків: прості та складні; колові, лінійні та орнаментальні; симетричні та асиметричні; абстрактні та змістові (дійові). Залежність малюнку від задуму танцю, його ідеї, лексичного та музичного матеріалу. Хореографічна лексика, як найважливіший компонент композиції танцю. Засоби розвитку танцювальних рухів.

Етапи роботи балетмейстера над постановкою хореографічного твору (виникнення задуму, визначення теми та ідеї танцю, розробка композиційного плану, добір музичного матеріалу, створення танцю, робота з виконавцями (ознайомчий та репетиційний період)). Методи постановчої діяльності (постановка танцю за записом, метод реставрації, метод вибору музичних творів, метод співтворчості з композитором). Прийоми розвитку хореографічних постановок (зміна музичного та танцювального темпу, зміна малюнків танцю, зміна кольорової гами, зміна амплітуди рухів, включення трюкових елементів та інше).

Тема. Система запису танцю.

Історичні та сучасні підходи до системи фіксації хореографічних постановок. Графічне зображення малюнків танцю, умовні позначки. Система запису хореографічного тексту та окремих танцювальних рухів. Паспортизація хореографічного твору. Вимоги до оформлення постановочного плану.

Тема. Робота балетмейстера над створенням хореографічного образу

Поняття «хореографічного образу» та «образності хореографічної лексики». Художній образ у хореографії як синтетичне явище. Його складові: соціальна, національна, вікова, професійна належність образу, його характер, світосприйняття та ін. Джерела виникнення задуму для створення хореографічного образу. Взаємозв'язок хореографічного та музичного образу. Залежність вирішення образу від сюжету та ідеї танцювального номера.

Танцювальна лексика та композиційна побудова як основа розкриття хореографічного образу. Стильова єдність у вирішенні образу в хореографічному творі. Філософія та глибина образу в сучасній хореографії. Приклади яскравих хореографічних образів створених видатними балетмейстерами минулого та сучасності.

Тема. Виникнення та розвиток народно-сценічного танцю. Форми, види та жанри народної хореографії

Історичний аспект виникнення та розвитку народно-сценічного танцю. Основні форми народного танцю: народний (фольклорний), народно-сценічний, характерний (академічний) танець. Загальні та відмінні риси.

Жанри народної хореографії: обрядовий, побутовий та сценічний танок, їх характеристика. Поняття «сюжетного» та «побутового» танців, їх історичне виникнення. Тематика сюжетних танців. Види побутових танців: хоровод, сольна та парна пляска, перепляс, масовий пляс, групова традиційна пляска, полька, кадрили.

Народний танець як основа для створення хореографічних творів у аматорських і професійних колективах, а також балетних вистав, побудованих на національній основі.

Тема. Особливості роботи балетмейстера над народно-сценічним танцем

Поняття композиції в народно-сценічній хореографії. Композиційно-сюжетні елементи народно-сценічного танцю. Зміст, форма, соціально-історична обумовленість ідеї та теми. Етапність творчої роботи балетмейстера над постановкою народно-сценічного танцю.

Музично-хореографічна драматургія в народно-сценічному танці. Використання принципів композиційного розвитку народного танцю: поліфонія, симфонізм, персоніфікація, символіка, алегорія, гіпербола, літота. Основний композиційний центр, напрямок руху, принципи розширення сценічної площини. Принципи пропорційності та контрастності. Співвідношення зовнішньої зображувальності і внутрішньої образності хореографічного тексту та підтексту. Принципи лейтмотиву руху та малюнка. Урахування національних та територіальних особливостей, збереження загальнонаціональної манери виконання танцю.

Тема. Вклад видатних балетмейстерів у розвиток народно-сценічної хореографії

Ігор Моїсеєв – засновник та організатор ансамблю народного танцю як нового жанру. П.Вірський – реформатор українського народного танцю. Творчі здобутки І.Моїсеєва, П.Вірського, Т.Устинової, Н.Надеждіної, М.Годенко, Л.Калініна, Я.Чуперчука, К.Балого, М.Вантуха, В.Михайлова, Г.Клокова, Д.Ластівки, А.Кривохижі, В.Похиленко та інших. Відеоперегляд хореографічних творів створених видатними майстрами народного танцю.

Тема. Хоровод, як давніший жанр народної танцювальної творчості. Зразки хороводних форм

Зародження основ композиції танцю в традиційних хороводах. Хоровод, як синкретичний жанр мистецтва. Тематика і класифікація хороводів. Лексика

в хороводах. Типи композиційних малюнків-фігур. Виникнення і розвиток українських хороводів, їх класифікація. Тематика та особливості побудови дитячих хороводів.

Тема. Пляска, як жанр народно-сценічного танцю. Зразки постановок

Історія виникнення та розвитку пляски, як жанру народно-сценічного танцю. Різновиди плясок: хороводна, кадрилна та пляска сюжетного типу, сольна, парна, масовий пляс, групова традиційна пляска, перепляс. Зміст та тематика плясок. Особливості їх драматургічної побудови.

Різновиди кадрилі: ігрова, плясова, квадратна, лінійна, колова. Композиційні та драматургічні особливості побудови кадрилі.

Тема. Сценічна обробка фольклорного танцю

Поняття «фольклор» та його вплив на розвиток хореографічного мистецтва. Неповторність та висока художність фольклору. Національний колорит.

Принципи обробки фольклорного танцю: збереження його першооснови, аранжування та створення нового варіанту на основі традиційного танцю, авторський варіант фольклорного танцю. Ступені стилізації – обробки (поверхова стилізація на основі традиційної схеми в малюнку та тексті, аранжувальна стилізація із додаванням театрального танцю, авторська стилізація). Принципи стилізації (посилення автентичного матеріалу елементами із суміжних жанрів фольклору; розробка нової драматургії, нерідко сюжетного типу; застосування прийомів режисури; ускладнення малюнку; технізація лексики; підсилення динаміки; надбання більшої експресії виконавської манери). Збереження першооснови фольклорного танцю. Методи збирання танцювального фольклору. Принципи запису танців (експедиційний, стаціонарний). Вимоги до запису. Музика та костюм у фольклорному танці.

Тема. Особливості композиційної побудови українських народних танців

Жанри українського народного танцю: хороводи, побутові (метелиці, гопакі, козачки, коломийки, гуцулки, польки, кадрилі), сюжетні («Аркан», «Ковалі», «Віз», «Шевчики» та інші). Їх характеристика.

Конструктивна цілісність композиції українського народно-сценічного танцю. Принципи композиційної побудови: основний композиційний центр, напрямок руху, принципи розширення сценічної площини, принципи пропорційності та контрастності, лейтмотиву руху та малюнка, співвідношення зовнішньої зображальності і внутрішньої образності хореографічного тексту та підтексту.

Тема. Танці Запорізького краю

Вклад видатного хореографа, фольклориста З.М. Сизоненко у збереження та популяризацію українського танцювального фольклору Запорізького краю. Практика запису, розбору, художньої обробки та постановки танців Запорізького краю за записом.

Характеристика зразків композиційної побудови танців Запорізького краю: хороводи («Веснянки», «Весну закликати», «Ой зав'ю вінки», «Подоланочка»), побутові танці («Горлиця», «Метелиця», «Балабинська

полька), побутові танці малих форм («Гопак», «Козачок», «Коханочка», «Чумак», «Перепілочка»), сюжетні танці («Хортичанка», «Гречаники», «Микола», «Гарбуз», «Подушечка»). Особливості сценічного костюму.

Розділ 2.4. «Теорія і методика класичного танцю»

Тема. Формування та розвиток системи класичного танцю

Класичний танець – першооснова хореографічного мистецтва. Театральний танець, перші спроби його осмислення в Італії, розвиток у Франції. Створення термінології. Подальше формування системи класичного танцю. Збагачення виразних засобів класичного танцю новими формами народної, сучасної хореографії.

Тема. Основні вимоги класичного танцю

Розгорнутість, її естетичні функції. Значення розгонутих при оволодінні школою класичного танцю. Гнучкість, її розвиток. Танцювальний крок, його розвиток. Апломб, роль тулубу, рук, ніг, голови у вихованні апломбу. Стрибок, балон та елевація. Музичність, єдність музики та хореографії.

Тема. Термінологія класичного танцю

Виникнення та формування термінології. Основні елементи, терміни, поняття класичного танцю. поняття: enface, epaulement, crouse, efface, endehors, endedans. Елементи: battement, ronds, portdebras. Пози: crouse, effacee, attitude та ін. Положення рук: arroundi, allonje. Зв'язуючі рухи: tempslie, pasdebouree та ін.

Тема. Принципи побудови комбінувань

Визначення мети і завдань вправи. Поступовість викладання матеріалу, відповідність програмним вимогам. Логічність поєднання окремих елементів у одній комбінації. Підбір музичного оформлення, його відповідність завдання та характеру вправи. Технічне опанування комбінації.

Тема. Розвиток координації рухів на уроках класичного танцю

Координація як неодмінна умова оволодіння школою класичного танцю. Поступовість в освоєнні координації, необхідність її свідомого опрацювання.

Тема. Розвиток музичності у процесі оволодіння основами класичного танцю

Єдність руху і музики в її елементарній формі на початковому етапі навчання. Організація рухів в умовах певного темпу і ритму, поступове ускладнення музичного оформлення відповідно до розвитку рухів і вправ. Різноманітність форм взаємозв'язку музики і танцю.

Тема. Методика та принципи побудови екзерсису біля станка

Визначення мети і завдань екзерсису, обсягу програми, врахування раціональності м'язового навантаження. Визначення нового матеріалу та його поєднання з раніше засвоєними рухами. Логічність побудови комбінацій, змістовна насиченість в загальному контексті екзерсису.

Тема. Музичне оформлення уроку класичного танцю

Роль музики, її образного та емоційного змісту для виховання музичності і виразності виконання. Ясність, зрозумілість, завершеність мелодій, чіткість метроритмічних формул, змістовність – необхідні вимоги до музичного оформлення. Методи музичного оформлення уроку.

Тема. Методика та принципи побудови екзерсису на середині залу

Визначення мети, завдань екзерсису, обсягу програми. Значення зв'язуючих вправ, танцювальних елементів у комбінаційних сполученнях на середині залу. Велике адажіо як сполучення рухів, спрямованих на розвиток музичності, акторської майстерності, технічності виконання класичного танцю.

Тема. Методика вивчення та виконання рухів класичного танцю

Методика постанови тулубу, ніг, рук, голови. Позичії ніг, правила та послідовність вивчення. Формування вірного положення китиць, позиції рук. Вивчення рухів класичного екзерсису обличчям до станка, пізніше – тримаючись однією рукою у напрямках вбік, уперед, назад. Опанування методики виконання вправ екзерсису на середині залу. Основи виконання вправ *allegro*.

Опанування техніки виконання рухів класичного танцю, виконання комбінувань, розгляд принципів їх ускладнення, згідно з програмою навчання. Подальше оволодіння основами класичного танцю, навичками координації рухів. Робота над технікою, музичністю виконання вправ, здобуттям апломбу, елевації.

Завершення роботи над постановою рук, ніг, голови, тулубу, оволодіння рухами і вправами класичного танцю, навичками виконання екзерсису біля станка на пів пальцях. Ускладнення координації на середині залу (поєднання рухів, положень, поз, *portdebras*, підготовча робота над обертанням).

Вивчення та оволодіння технічно-складними елементами і обертаннями, «заносками» та ін. Розвиток координації рухів, поворотів голови у стрибках, музичності виконання. Удосконалення техніки виконання рухів і вправ на середині залу. Взаємовплив та взаємозалежність частин уроку.

3. Критерії оцінювання

Час виконання тестових завдань – 180 хвилин.

Екзаменаційний тест складається із 100 завдань, з яких – 95 тестів закритого типу (з альтернативними вибірковими відповідями в 4-х варіантах) та 5 тестів відкритого типу (виявлення рівня знань абітурієнтів з основ наукових досліджень, вмінь визначати предмет та об'єкт до запропонованої викладачем теми наукового дослідження; виявлення рівня виконавської майстерності шляхом виконання завчасно підготовленої етюдної форми, створеної на лексиці народного танцю; виявлення рівня розвитку творчих та акторських здібностей абітурієнта (імпровізація на задану тему); виявлення рівня методичної підготовки (складання та виконання вправ екзерсису біля

станка); виявлення рівня балетмейстерських знань та вмінь (розробка та запис програми хореографічного етюду за відповідною тематикою).

Від 1-го до 95-го завдання за кожну правильну відповідь нараховується 0,8 бала.

Кількість правильних відповідей за тестові питання	Бал за 200-бальною шкалою оцінювання	Кількість правильних відповідей за тестові питання	Бал за 200-бальною шкалою оцінювання
0	100,0	48	138,4
1	100,8	49	139,2
2	101,6	50	140,0
3	102,4	51	140,8
4	103,2	52	141,6
5	104,0	53	142,4
6	104,8	54	143,2
7	105,6	55	144,0
8	106,4	56	144,8
9	107,2	57	145,6
10	108,0	58	146,4
11	108,8	59	147,2
12	109,6	60	148,0
13	110,4	61	148,8
14	111,2	62	149,6
15	112,0	63	150,4
16	112,8	64	151,2
17	113,6	65	152,0
18	114,4	66	152,8
19	115,2	67	153,6
20	116,0	68	154,4
21	116,8	69	155,2
22	117,6	70	156,0
23	118,4	71	156,8
24	119,2	72	157,6
25	120,0	73	158,4
26	120,8	74	159,2
27	121,6	75	160,0
28	122,4	76	160,8
29	123,2	77	161,6
30	124,0	78	162,4
31	124,8	79	163,2
32	125,6	80	164,0
33	126,4	81	164,8
34	127,2	82	165,6

35	128,0	83	166,4
36	128,8	84	167,2
37	129,6	85	168,0
38	130,4	86	168,8
39	131,2	87	169,6
40	132,0	88	170,4
41	132,8	89	171,2
42	133,6	90	172,0
43	134,4	91	172,8
44	135,2	92	173,6
45	136,0	93	174,4
46	136,8	94	175,2
47	137,6	95	176,0

Від 96-го до 100-го завдання за кожну відповідь нараховується від 0 до 4,8 бала в залежності від повноти відповіді.

При виконанні першого практичного завдання враховується вміння абітурієнта узгоджувати науковий апарат з темою дослідження, вміння володіти науковими термінами.

При виконанні другого завдання враховується: узгодження танцювальних рухів з темпом, акцентами, динамічними відтінками, метроритмічними особливостями музичного твору; єдність кульмінаційних моментів музичного та хореографічного творів; відтворення художнього образу танцювального етюду яскравою виразністю міміки та експресивною насиченістю танцювальних рухів, узгоджуючи з музикою, рухами та змістом композиції; чіткість, технічність (біомеханічно правильне, раціональне виконання), пластичність (розтяжка, стрибок, координація), легкість та плавність виконання танцювальних рухів і комбінацій, враховуючи темп і ритм; розмаїтість танцювальних рухів (фізичні вправи, танцювальні, сюжетно-образні, акробатичні та ін.), різноманітних малюнків і композиційних перебудов (при створенні абітурієнтами художніх образів враховується кількість повторюваних танцювальних елементів); збагаченість лексичного матеріалу технічно складними рухами (дрібні вистукування, хлопавки, оберти, «трюки»); грамотне та гармонійне поєднання танцювальних елементів і рухів у комбінації та їх відповідність музичному матеріалу, національному характеру та жанру хореографії.

При виконанні третього завдання враховується рівень розвитку творчих та акторських здібностей абітурієнта, вміння імпровізувати на задану тему, влучно знаходити виразні рухи, перевтілюватися у відповідний образ, застосовуючи підручний матеріал та реквізит.

При виконанні четвертого завдання враховується: грамотне та гармонійне поєднання танцювальних елементів у комбінацію, враховуючи функціональні особливості тренувальних вправ екзерсису; комбінування з іншими танцювальними рухами; відповідність положення корпусу, рук і

голови в комбінації біля станка; відповідність національного характеру вправи музичному супроводу й танцювальній лексиці; вміння працювати з концертмейстером; знання методики виконання тренувальних вправ біля станка.

При виконанні п'ятого завдання враховується: знання лексики народно-сценічного танцю; чіткість, технічність, пластичність, легкість виконання танцювальних рухів; узгодженість танцювальних рухів з темпом, ритмом, динамічними відтінками музичного супроводу; емоційність виконання відповідно до національного характеру танцювальної комбінації.

3,7 - 4,8 балів - завдання виконано повністю і оформлено належним чином, абітурієнт вміє узгоджувати науковий апарат з темою дослідження, володіє науковими термінами; показав досконале володіння методикою розробки та виконання комбінацій народно-сценічного екзерсису, оригінальність балетмейстерської знахідки, її художньо-естетичну та навчально-виховну спрямованість; вміє імпровізувати на задану тему, влучно знаходити виразні рухи, перетілюватися у відповідний образ, застосовуючи підручний матеріал та реквізит.

2,5 – 3,6 балів - завдання виконано повністю, але допущено незначні неточності у методиці або оформленні; або при належному оформленні завдання виконано не менш ніж на 80%;

1,3 – 2,4 балів - завдання виконано менш ніж на 60%, за умови належного оформлення; або не менш ніж на 80% якщо допущені незначні помилки під час висвітлення змісту завдання, показу танцювальних комбінацій або оформленні.

0 – 1,2 балів - завдання виконано менш ніж на 40%, без належного оформлення, зі значними помилками у змісті, а також відсутністю творчої ініціативи та самостійності мислення, слабким рівнем виконавської та акторської майстерності.

Отже, за 5 тестів відкритого типу вступник може набрати від 0 до 24 балів.

Остаточна конкурсна оцінка (**КО**) за 200-бальною шкалою (від 100 до 200) формується за формулою:

$$\mathbf{КО} = \mathbf{ЗТ} + \mathbf{ВТ},$$

де **ЗТ** – бали за виконання тестів закритого типу (див. таблицю); **ВТ** – бали за виконання тестів відкритого типу (від 96-го до 100-го).

4. Список рекомендованої літератури

1. Зубатов С. Основи викладання українського народно-сценічного танцю / Сергій Зубатов. – К.: ПЖПК, 1995.
2. Балог К. Танці Закарпаття / Клара Балог. – К.: Мистецтво, 1986.
3. Бахрушин Ю. История русского балета / Юрий Бахрушин. – М.: Просвещение, 1977.

4. Василенко К. Лексика українського народно-сценічного танцю / Ким Василенко. – К. : Мистецтво, 1996.
5. Василенко К. Український народний танець: Підручник / Ким Василенко – К.: ППК ПК, 1997.
6. Голдрич О. Хореографія: Посібник з основ хореографічного мистецтва та композиції танцю / О. Голдрич. – Львів : Край, 2003.
7. Зайцев Є. Основи народно-сценічного танцю / Євген Зайцев. – Вінниця, 2007.
8. Литвиненко В. А. Зразки народної хореографії : Підручник. 2-е вид. / В. А. Литвиненко. – К. : Альтерпрес, 2008.
9. Чміль В. А. Танці Запорізького краю в обробці З. Сизоненка / В. А. Чміль. – Мелітополь: ООО «Видавничий будинок ММД», 2005.
10. Шевченко В. Т. Мистецтво балетмейстера в народно-сценічній хореографії: Навчально-методичний посібник для вищих навчальних закладів культури і мистецтв України / В. Т. Шевченко. - К. : ДАККіМ, 2006.

Електронні ресурси

1. www.bdpu.org (сайт БДПУ, library)
2. Медіатека ІППОМ БДПУ – 5В 306
3. Медіатека кафедри хореографії – 5-Б-500
4. Робоча програма навчальної дисципліни «Теорія і методика викладання народно-сценічного танцю» (Львівський державний університет фізичної культури, кафедра хореографії) . – Режим доступу: http://3w.ldufk.edu.ua/files/kafedry/kaf_khoreohrafii/tim_vykl_narodno_scenic_hnoho_tanciu/r_p.pdf – Загол. з екрану.
5. Український народно-сценічний танець в хореографічних навчальних закладах. – Режим доступу: <http://bo0k.net/index.php?bid=22384&chapter=1&p=achapter> – Загол. з екрану.
6. Робоча програма навчальної дисципліни «Теорія і методика викладання народно-сценічного танцю» (Державна академія керівних кадрів культури і мистецтв). – Режим доступу: <http://pandia.ru/text/79/482/25980.php> – Загол. з екрану.